

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของ วัฒนธรรม

Edward B. Tylor (1871: 1) นักมานุษยวิทยาผู้ริเริ่มให้ความหมายของ วัฒนธรรม ระบุว่า วัฒนธรรม หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ความรู้ ความสามารถ และลักษณะนิสัยอื่น ๆ ซึ่งมนุษย์ได้รับมาในฐานะที่เป็น สมาชิกของสังคม หลังจากที่ Tylor ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับวัฒนธรรมแล้ว ได้มีผู้ใช้คำว่า "วัฒนธรรม" (culture) ต่อมา เช่น Frank Boas, Bronislaw Malinowski และ ผู้ศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) อื่น ๆ บุคคลเหล่านี้ใช้คำว่าวัฒนธรรมแตกต่าง กับ Tylor คือ เน้นหนักในความหมายของวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวคิดของ Boas มีผลต่อ แนวคิดของนักมานุษยวิทยาเป็นเวลานานเกือบ 50 ปีจนกระทั่งถึงต้นศตวรรษที่ 1950 นักมานุษยวิทยามีได้ศึกษาแนวความคิดทางวัฒนธรรมของ Tylor อย่างเดี่ยวเท่านั้น ต่อมา ภายใต้การนำของ Radcliffe-Brown ได้เกิดการแยกระหว่างมานุษยวิทยาสังคม (Social Anthropology) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบระหว่างโครงสร้างทางสังคมและ ชาติพันธุ์วิทยากับมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Anthropology) ซึ่งศึกษาวัฒนธรรมใน เองเปรียบเทียบและในเชิงประวัติศาสตร์ การแยกสาขาวิชาในครั้งนี้ทำให้เกิดทฤษฎีใหญ่ ๆ ขึ้น สองทฤษฎี คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับแบบแผนทางวัฒนธรรม ซึ่งนำเสนอโดย Alfred Louis Kroeber และทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ซึ่งนำเสนอโดย Radcliffe-Brown และ ทำให้เกิดกลุ่มศึกษามานุษยวิทยาและสังคมวิทยาขึ้น (Singer 1968: 527-528)

นักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยา ได้อธิบายความหมายของวัฒนธรรมไว้ต่าง ๆ กัน Ellwood (1944: 80) ได้ให้ความหมายไว้ในพจนานุกรมทางสังคมวิทยาว่า วัฒนธรรมเป็นชื่อ ที่แสดงลักษณะรวมของแบบแผนทางพฤติกรรมที่ได้รับมาจากสังคม และถ่ายทอดไปจากสังคมด้วย วิธีการทางสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่แสดงถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนทั้งทางด้านภาษา การสร้าง เครื่องมือในการดำรงชีพ อุตสาหกรรม ศิลปะ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย การปกครอง ศิลปกรรม จรรยา ศาสนา และรวมถึงการบันทึก และถ่ายทอดวัฒนธรรมลงในวัตถุ เช่น สิ่งก่อสร้าง เครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักรกล เครื่องมือทางการสื่อสาร และศิลปวัตถุด้วย

Kroeber (1948: 253) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันอธิบายว่า วัฒนธรรมคือ สิ่งที่มีมนุษย์มี แต่สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ไม่มี และเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้จากผู้อื่น จากบรรพบุรุษ และจากการคิดค้นเพิ่มเติมขึ้น Goodenough (1961: 522) มีความเห็นว่า ความรู้ที่ได้จะก่อให้เกิดบรรทัดฐานในการตัดสินใจว่า สิ่งใดคืออะไร ถึงนั้นจะเป็นอย่างไร ผู้อื่นรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งนั้น และจะทำอะไรกับสิ่งนั้น จะทำอย่างไร Kroeber และ Kluckhohn (1963: 357) อธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นแบบแผนของพฤติกรรมได้มา และถ่ายทอดเป็นเครื่องหมาย เป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ รวมทั้งการถ่ายทอดความคิดลงในสิ่งประดิษฐ์ และเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มชน ตามทัศนะของ Geertz วัฒนธรรมเป็นระบบความหมายของส่วนรวม มิใช่เพียงสัญลักษณ์ในใจของบุคคล นอกจากนี้ ยังมีแนวความคิดที่ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อม เพื่อการดำเนินชีวิต และจะดำรงอยู่ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ในฐานะที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติของมนุษย์ ไม่ว่าจะระบุไว้อย่างชัดเจน คลุมเครือ มีเหตุผล ไร้เหตุผล หรือปราศจากเหตุผลก็ตาม แต่วัฒนธรรมก็เป็นมรดกของสังคม เป็นแหล่งรวมความรู้ซึ่งแต่ละคนรับไว้ และมีความคิดเห็นได้ต่าง ๆ กัน (Keesing 1981: 68, 71, 72) Kroeber และ Kluckhohn (1963: 357) ได้สรุปว่า สาเหตุสำคัญของวัฒนธรรมคือ แนวความคิดต่าง ๆ ที่สืบทอดกัน โดยได้รับมาจากอดีต และผ่านการคัดเลือกมาแล้ว โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมระบบของวัฒนธรรมพิจารณาได้ทั้งในแง่ที่เป็นผลของการกระทำ หรือเป็นเงื่อนไขของการกระทำที่จะเกิดขึ้นต่อไป

ในประเทศไทย พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติคำว่า "วัฒนธรรม" ขึ้นใช้แทนคำว่า "culture" ทรงชี้แจงไว้ว่า คำว่า "วัฒนธรรม" นี้ได้ผูกขึ้นเพื่อให้มีความหมายตรงกับคำว่า culture คำว่า "culture" ตามมูลศัพท์ หมายความว่า เพาะปลูกได้งอกงาม เป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงาม ซึ่งเปรียบได้กับการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ให้งอกงาม ผลิตดอกออกผล เพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ในอันที่จะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน ไม่ว่าจะในทางกายและจิตใจ เช่น การใช้บริโภค หรือใช้ประกอบทำสิ่งของเครื่องใช้ที่มนุษย์จะใช้ได้ หรือ ทางใจ เช่น การชมในฐานที่เป็นสิ่งเจริญตาเจริญใจ เป็นต้น การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ให้เจริญงอกงามก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงรวมอยู่ในภาพความคิดว่า culture นี้ด้วยเหมือนกัน ฉะนั้น ภูมิธรรมแห่งความเจริญงอกงาม ซึ่งได้แก่ Culture จึงใช้คำว่า "วัฒนธรรม" (นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น 2505: 727-728) ตามพระราชบัญญัติ

บำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2483 มาตรา 3 และพุทธศักราช 2485 มาตรา 4 วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงความจริงของงาม ความเป็นระเบียบอันดีงาม ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน พระยาอนุমানราชธน (2515ก: 100) ให้แนวคิดที่ว่า วัฒนธรรม คือ วิถีหรือทางดำเนินแห่งชีวิตของชุมชนหมู่หนึ่ง ซึ่งอยู่ร่วมกันในที่หนึ่ง หรือประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ

ในเรื่องเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรม Kroeber and Kluckhohn (1963) ได้ศึกษาและรวบรวมคำจำกัดความของวัฒนธรรมที่มีผู้ให้ไว้ต่าง ๆ กันถึง 164 ความหมาย ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 6 กลุ่ม คือ คำจำกัดความที่มีความหมายกว้างอธิบายเนื้อหาของวัฒนธรรม อธิบายวัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นมรดกของสังคม เป็นวิถีชีวิต เป็นวิถีทางการแก้ปัญหา เป็นผลผลิตที่มนุษย์สร้างขึ้น และคำจำกัดความที่มีความหมายไม่สมบูรณ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีงานวิเคราะห์เนื้อหาวารสารและงานเขียนวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรม และงานวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรมดังนี้

1. งานวิเคราะห์เนื้อหาวารสารและงานเขียน

ในเรื่องเกี่ยวกับผู้เขียน สลธิชา สุทธิรัตนกุล (2521) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับจำนวนบทความที่เขียนในวารสารห้องสมุด พบว่าผู้เขียน 29 คนจาก 128 คน (ร้อยละ 23.01) มีผลงานเขียนมากกว่า 3 บทความ และบทความที่ผู้เขียนทั้ง 29 คนเขียนคิดเป็นร้อยละ 56.81 ของบทความ จำนวน 301 บทความที่ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา เรื่องศรี จุลละจินดา (2523) ศึกษาประเภทและเพศของผู้เขียน ในงานเขียนภาษาอังกฤษด้านห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย พบว่าผู้เขียนบทความภาษาอังกฤษด้านห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทยมีทั้งประเภทบุคคลและหน่วยงาน ผู้เขียนที่เป็นบุคคลมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ผู้เขียนชาวไทยเป็นหญิงมากกว่าชาย ส่วนชาวต่างประเทศเป็นชายมากกว่าหญิง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับจำนวนบทความที่เขียน พบว่าผู้เขียน 17 คนจาก 67 คนและหน่วยงาน 1 หน่วยงานจาก 4 แห่ง (ร้อยละ 58.04) มีผลงานเขียนตั้งแต่ 2 รายการขึ้นไป บุญทา วิสวไพศาล (2525) และสมบูรณ์ กิมเจริญชาติ (2528)

วิเคราะห์เนื้อหาวารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ และวารสารวิทยาศาสตร์ตามลำดับ แต่ไม่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้เขียน ส่วนวรรณา โดพิบูลย์พงศ์ (2527) และกฤตชญา รัตนประทีป (2528) ศึกษาผู้เขียนในแง่ความสัมพันธ์กับหน่วยงานที่ออกวารสาร ผลการวิจัยสอดคล้องกัน คือ ผู้เขียนส่วนใหญ่สังกัดหน่วยงานที่ออกวารสาร

จะเห็นได้ว่างานวิเคราะห์เนื้อหาวารสารและงานเขียนมีทั้งงานที่ศึกษาผู้เขียนและมิได้ศึกษาผู้เขียน การศึกษาผู้เขียนศึกษาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับจำนวนบทความที่เขียน ความสัมพันธ์ของผู้เขียนกับหน่วยงานที่ออกวารสาร และครอบคลุมไปถึงประเภท เพศ และเชื้อชาติของผู้เขียนด้วย

ในด้านเนื้อหา ชลธิชา สุทธินิรันดรกุล พบว่า เนื้อหาของบทความในวารสารห้องสมุด เน้นหนักไปตามช่วงปี กล่าวคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2500-2504 บทความส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียน พ.ศ. 2505-2509 เกี่ยวกับประวัติบรรณารักษ์ นักเขียนและนักประพันธ์ พ.ศ. 2510-2514 เกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยและวรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น พ.ศ. 2515-2518 เกี่ยวกับหลักการบริหารและดำเนินงานห้องสมุด แต่เรื่องศรี จุลกะจินดา พบว่า เนื้อหาของงานเขียนภาษาอังกฤษด้านห้องสมุดและบรรณารักษศาสตร์ ในประเทศไทยแตกต่างกันไปตามช่วงปีดังนี้ งานเขียนโดยผู้เขียนชาวต่างประเทศ พ.ศ. 2451-2493 เนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. 2494-2522 เกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ส่วนงานที่เขียนโดยผู้เขียนชาวไทย พ.ศ. 2497-2503 เกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติ พ.ศ. 2504-2513 การศึกษา อบรม และวิจัยทางบรรณารักษศาสตร์ พ.ศ. 2514-2522 ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย จากผลการวิจัยของ ชลธิชา และเรื่องศรี จะเห็นได้ว่า เนื้อหาของบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษทางด้านบรรณารักษศาสตร์ที่มาจากแหล่งแตกต่างกัน ภาษาเขียนแตกต่างกันในช่วงปีต่าง ๆ เน้นหนักเนื้อหาของงานเขียนไม่เหมือนกัน และเป็นที่น่าสนใจที่เนื้อหาของบทความภาษาไทยส่วนใหญ่ในวารสารห้องสมุดในช่วงปี พ.ศ. 2500-2518 ไม่ได้เน้นหนักเรื่องหอสมุดแห่งชาติ ในทำนองเดียวกันเนื้อหาของบทความภาษาอังกฤษจากวารสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานค้นคว้า ภาคนิพนธ์ และวารสารไม่ตีพิมพ์อื่น ๆ ที่เรื่องศรี นำมาวิเคราะห์เนื้อหาในช่วงปี พ.ศ. 2451-2522 ก็มีได้เน้นหนักในเรื่องห้องสมุดโรงเรียน

ส่วนงานวิจัยของ บุญหา วิสวโสภา วรณา ไตทิบุลย์พงศ์ กฤตชญา รัตนประทีป และสมบูรณ์ กิมเจริญชาติ เป็นงานวิเคราะห์เนื้อหาวารสารเฉพาะสาขาวิชา คือ วารสาร พัฒนบริหารศาสตร์ วารสารธรรมศาสตร์ วารสารอักษรศาสตร์ และวารสารวิทยาศาสตร์ ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ทางด้านเนื้อหาจึงแตกต่างกัน กล่าวคือ บุญหา พบว่าวารสาร พัฒนบริหารศาสตร์ในช่วงปี พ.ศ. 2517-2523 มีเนื้อหาในกลุ่มรัฐประศาสนศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ และสังคมวิทยา กลุ่มวิชาที่มีเนื้อหาน้อยที่สุด คือ สมิติ และสังคมศาสตร์ วรณา พบว่าบทความในวารสารธรรมศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2514-2525 มีเนื้อหาในสาขาศิลปศาสตร์มากที่สุด รองลงมาคือ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ และ รัฐศาสตร์ สาขานิติศาสตร์มีน้อยที่สุด กฤตชญา พบว่า วารสารอักษรศาสตร์ในช่วงปี พ.ศ. 2505-2527 มีเนื้อหาในสาขาวิชาภาษาไทยมากที่สุด รองลงมาคือ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ภาษาตะวันตก สาขาวิชาที่มีบทความน้อยที่สุด คือ ศิลปการละคร ส่วนสมบูรณ์ พบว่าวารสารวิทยาศาสตร์ในช่วงปี 2489-2524 มีเนื้อหาสาขาฟิสิกส์มากที่สุด รองลงมาคือ สาขาเคมี และสาขาแพทยศาสตร์ สาขาโรงงานผลิตสิ่งเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ มีน้อยที่สุด และสาขาวิชาที่ไม่ปรากฏในวารสารวิทยาศาสตร์ ในช่วงดังกล่าวเลย คือ สาขาการจัดการธุรกิจ

ในเรื่องที่เกี่ยวกับการอ้างอิง ชลธิชา สุทธินิรันดรกุล ศึกษาเรื่องหลักฐานและ ประเภทของการอ้างอิง พบว่าบทความร้อยละ 27.57 เขียนอย่างมีหลักฐานอ้างอิงประกอบ ประเภทของแหล่งอ้างอิงเป็นหนังสือมากกว่าบทความในวารสาร เรื่องศรี จุลละจินดา พบว่า งานเขียนร้อยละ 52.68 มีหลักฐานอ้างอิงประกอบ จากการศึกษาความสัมพันธ์ของการอ้างอิง พบว่างานเขียน 63 จาก 112 รายการได้รับการอ้างอิงในกลุ่มงานเขียนด้วยกันเป็นจำนวน 171 ครั้ง และงานเขียน 60 รายการได้รับการอ้างอิงในวิทยานิพนธ์สาขาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นจำนวน 174 ครั้ง กฤตชญา รัตนประทีป พบว่าบทความร้อยละ 65.20 มีการอ้างอิง บทความสาขาประวัติศาสตร์มีการอ้างอิงมากที่สุด และหนังสือได้รับการ อ้างอิงมากที่สุด รองลงมาคือ วารสาร และหนังสือพิมพ์ ถัดมาคือ เอกสาร สมบูรณ์ พบว่า บทความร้อยละ 23.97 มีการอ้างอิง ประเภทของแหล่งอ้างอิงเป็นหนังสือมากที่สุด รองลงมา คือ วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

2. งานวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรม

งานวิจัยของสมบูรณ์ แก่นตะเคียน (2517) เป็นการสำรวจและใช้วิธีการทางบรรณารักษศาสตร์ระเมินคุณค่าสิ่งพิมพ์ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ผลการวิจัยพบว่า สิ่งพิมพ์ 129 ชื่อ เรื่องที่นำมาศึกษาซึ่งมีทั้งสิ่งพิมพ์ทางด้านขนบธรรมเนียมประเพณีไทยโดยตรง สิ่งพิมพ์จากจารึก จดหมายเหตุ พระราชพงศาวดาร ตำนาน และสิ่งพิมพ์จากวรรณคดีใช้เป็นหลักฐานที่จะศึกษาประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและประเพณีเกี่ยวกับสังคมตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยได้

นุชรี ตรีโลจน์วงศ์ (2526) และอักษรประเสริฐ เศรษฐประเสริฐ (2527) วิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมจากสิ่งพิมพ์ที่ต่างประเภทกัน คือจากหนังสือเด็ก และ หนังสือเรียน และคู่มือภาษาอังกฤษตามลำดับ ผู้วิจัยทั้งสองใช้เกณฑ์ในการวิจัยต่างกัน คือ นุชรี สร้างเกณฑ์ขึ้นจากการศึกษาสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ส่วนอักษรประเสริฐใช้บัญชีรูปแบบวัฒนธรรมของ Brooks (1964: 90-95) เป็นเกณฑ์ นุชรีพบว่าหนังสือเด็กอายุ 0-12 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2522-2524 ในประเทศไทย จำนวน 100 เล่มที่นำมาเป็นประชากรมีเนื้อหาวัฒนธรรมน้อย ร้อยละ 26.15 ของจำนวนหนังสือทั้งหมดไม่มีเนื้อหาวัฒนธรรมไทยเลย เนื้อหาวัฒนธรรมที่พบมากที่สุด คือ เรื่องความรัก ความกตัญญูรู้คุณผู้มีอุปการะ เนื้อหาเกี่ยวกับการหาแร่ เพลงที่ไว้ประกอบการละเล่น เพลงสวด และเพลงพื้นบ้านไม่มีหนังสือเล่มใดกล่าวถึง ส่วนอักษรประเสริฐพบว่า หนังสือเรียนทั้ง 3 เล่ม ที่นำมาวิเคราะห์เนื้อหาเสนอรูปแบบวัฒนธรรมที่ตรงกัน 2 รูปแบบคือ Levels of Speech และ Patterns of Politeness คู่มือครูเสนอรูปแบบวัฒนธรรมตรงกัน 1 รูปแบบ คือ Patterns of Politeness นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ในการเสนอเนื้อหาวัฒนธรรมระหว่างหนังสือเขียนและคู่มือครูพบว่า มีความสัมพันธ์กันน้อย

รัตนา สติฉานนท์ (2520) และ ศุภมาส ทิพย์ลือพร (2528) วิเคราะห์เนื้อหาสุภาษิตแต่ศึกษาคนละแง่มุม กล่าวคือ รัตนา วิเคราะห์เนื้อหาสุภาษิตพระร่วงในแง่วัฒนธรรม ส่วนศุภมาสนอกจากจะศึกษาลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมจากสุภาษิตแล้ว ยังวิเคราะห์ลักษณะทางภาษาอีกด้วย ผลการวิจัย รัตนา พบว่าวัฒนธรรมที่ปรากฏในสุภาษิตพระร่วงเป็นวัฒนธรรมทางจิตใจทั้งสิ้น และส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับค่านิยม ค่านิยมที่ปรากฏในสุภาษิตพระร่วง

มีลักษณะใกล้เคียงกับคติทางพุทธศาสนา มากจนเห็นได้ชัด และส่วนใหญ่ยังเป็นที่ยอมรับของคนไทยสังคมปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมมีทั้งเปลี่ยนแปลงเพียงส่วนย่อย และทั้งในทัศนคติ เหตุเนื่องมาจากอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในสังคมและการศึกษาอบรมที่เปลี่ยนรูปแบบไปจากเดิม ส่วนศุภมาส พบว่าลักษณะเฉพาะทางภาษาของสุภาษิตอังกฤษ และสุภาษิตไทยคล้ายคลึงกันในเรื่องการใช้คำห้าม การแนะนำให้ทำ การใช้ความเปรียบแบบบุคลาธิษฐาน และการใช้ความเปรียบตามแนวเทียบ การใช้ความเปรียบแบบบุคลาธิษฐาน สุภาษิตอังกฤษมีมากกว่าสุภาษิตไทยและการใช้ความเปรียบตามแนวเทียบเป็นจำนวนมากกว่าลักษณะอื่น ด้านการใช้เสียงสัมผัส ห้วงทำนองและจังหวะนั้น สุภาษิตอังกฤษมีแตกต่างจากสุภาษิตไทย ส่วนลักษณะที่สุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทยมีเหมือนกันคือ การสัมผัสสระและสัมผัสอักษรภายในสุภาษิต ด้านลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในสุภาษิตอังกฤษและสุภาษิตไทย พบว่าแนวคิดและความเชื่อทางศาสนา มีบทบาทสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคม สุภาษิตอังกฤษสะท้อนให้เห็นว่า ชาวตะวันตกมีความรับผิดชอบสูง ตรงต่อเวลา กล้าแสดงออกอย่างตรงไปตรงมา รับฟังความเห็นของผู้อื่น ชอบผลจรรยา ยิ่งกว่านั้นชาวตะวันตกยังให้ความสำคัญแก่ครอบครัว และไม่ชอบเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวของผู้อื่น นอกจากนี้สุภาษิตไทยยังสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีความโอ้อ้อมอารี เคารพความคิดและความอาวุโสของผู้ใหญ่ ไม่ตรงต่อเวลา คนไทยเชื่อในเรื่องผีและไสยกลาง กงูแห่งกรรบ และมีการแข่งขันขันทางสังคม

3. งานวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรม

อุบลวรรณ ภวภานันท์ (2523) ชนิตา วัชรวิทย์เกียรติ (2524) ฐิติมา ช่างไม้ และไพโรจน์ พูลยรัตน์ (2524) ทดลองถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ นครราชสีมา ราชบุรี และเขตการศึกษา 3 กรุงเทพฯ ตามลำดับ ใช้เนื้อหาวิชาตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งแบ่งเนื้อหาวัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา ได้แก่ สาขาศิลปะ มนุษยศาสตร์ คหกรรมศิลป์ ช่างฝีมือ กีฬาและนันทนาการ ถ่ายทอดโดยวิธีการสอนในห้องเรียน และการอยู่ค่ายพักแรม ผลการวิจัยของทั้ง 4 คนสอดคล้องกันคือ กลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยการอยู่ค่ายพักแรมมีความรู้ในมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดด้วยวิธีสอนในห้องเรียน

จากการศึกษางานวิจัยภาษาต่างประเทศ พบงานวิจัยลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัย
ในประเทศไทย ดังนี้

1. งานวิเคราะห์เนื้อหาวารสาร

งานวิจัยในต่างประเทศวิเคราะห์เนื้อหาวารสารในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน
ผลการวิจัยจึงสรุปออกมาได้แตกต่างกันดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารหนึ่งข้อเรื่อง

Diffley (1985) ศึกษาการเสนอเนื้อหาของ Harper's New Magazine
ในช่วงปี 1866-1876 พบว่าในช่วงปีดังกล่าววารสารชื่อนี้มุ่งดึงดูดความสนใจของชนชั้นกลาง
ด้วยเรื่องเล่าเกี่ยวกับจินตนาการ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ และในปี
เดียวกันนี้ Hammett ศึกษาเนื้อหาวารสาร Choral Journal ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อทำดรชนี
ให้วารสารชื่อดังกล่าว

Martin (1987) และ Bread (1987) วิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษา
ในวารสารชื่อ English Journal และ Journal of American Indian Education
ตามลำดับ ผลการศึกษา Martin พบว่าบทความในวารสาร English Journal ในช่วงปี
1976-1985 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสอนมากที่สุด รองลงมาคือหลักสูตร ทวีพยากร
วัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของเอกสิทธิ์ทางวิชาชีพ ครูผู้สอนศิลปะการใช้ภาษา และหัวข้อ
เกี่ยวกับการศึกษาโดยทั่วไป ส่วน Bread พบว่าบทความใน Journal of American
Indian Education ในช่วงปี 1961-1983 มีเนื้อหาเกี่ยวกับนโยบายทางการศึกษามากที่สุด

Stabler (1987) วิเคราะห์เนื้อหา The Bulletin of the Council
for Research in Music Education ระหว่างปี 1963-1985 โดยแบ่งช่วงการศึกษา
เป็น 4 ช่วง คือ ช่วงแรกปี ค.ศ. 1963-1969 ช่วงที่ 2 ปี ค.ศ. 1970-1975 ช่วงที่ 3
ปี ค.ศ. 1976-1980 และช่วงที่ 4 ปี ค.ศ. 1981-1985 ผลการวิจัยพบแนวโน้มของการ
เสนอเนื้อหาในวารสารตามช่วงปี คือ ปรากฏการณ์ศึกษาดนตรี การประเมินผลการศึกษาดนตรี
การพัฒนาโครงการและเรื่องเครื่องดนตรี ตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารหลายชื่อเรื่อง

Loetterie (1985) ศึกษาเนื้อหา 12 หัวข้อจากวารสารเฉพาะสาขาเกี่ยวกับคนชราในหัวข้อ นันทนาการ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้สูงอายุ การปกคตเกษียณ ความสำคัญของการปรับตัวและศาสนากับจิตใจ ชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน สุขภาพ เศรษฐกิจ สหภาพที่ักอาศัย งานนอกเวลา อาชีพที่สองและกิจการอาสาสมัคร ครอบครัว และการใช้เครื่องจักรกล พบว่า วารสารที่นำมาศึกษาให้กำลังใจแก่ผู้สูงอายุ และเน้นหนักว่า "อายุ คือ ชัยชนะ มิใช่ความพ่ายแพ้"

Gracheck (1986) วิเคราะห์เนื้อหาวารสารทางการศึกษา 2 รายการ คือ Journal of Educational Sociology ในช่วงปี 1944-1964 เปรียบเทียบกับ Sociology of Education ในช่วงปี 1964-1984 โดยใช้ทฤษฎีการศึกษาทางสังคมศาสตร์ 10 ทฤษฎีในการศึกษาเปรียบเทียบแนวโน้มของวารสารทั้งสองชื่อ พบว่า วารสารทั้งสองมีการเสนอเนื้อหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .001 และจากทั้ง 10 ทฤษฎีที่ใช้ศึกษาเนื้อหาของวารสารนั้น 5 ทฤษฎีแสดงแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาที่เหมือนกัน อีก 2 ทฤษฎีใช้อธิบายความสัมพันธ์ของการเสนอเนื้อหาได้ ส่วนอีก 3 ทฤษฎีไม่สามารถใช้แสดงความคล้ายคลึงของการเสนอเนื้อหา

Murray (1986) ศึกษาเนื้อหา เพศของผู้เขียน และความสัมพันธ์ของผู้เขียนกับวิทยาลัยในท้องถิ่นจากบทความในวารสารที่เกี่ยวกับห้องสมุดวิทยาลัยและศูนย์วิทบบริการในช่วงปี ค.ศ. 1965-1983 คัดเลือกเฉพาะบทความในวารสารที่ตีพิมพ์ในสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า บทความที่นำมาวิเคราะห์เนื้อหา มีเรื่องเกี่ยวกับบริการชุมชนมากที่สุด ผู้เขียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และอยู่ในรัฐทางตะวันตกมากที่สุด รองลงมาคือ รัฐทางตะวันออกเฉียงเหนือ บรรณารักษ์ผู้ปฏิบัติงานเขียนบทความมากกว่าร้อยละ 50

Endzel (1986) ศึกษาวารสารเกี่ยวกับเทคโนโลยีการศึกษา 2 รายการ คือ Educational Technology และ Audiovisual Instructor / Instructional Innovator ในช่วง ค.ศ. 1973-1983 วิเคราะห์โดยให้หัวข้อเนื้อหาจาก Current Index to Journal in Education ผู้วิจัยได้ทำดัชนีเพิ่มเติมให้กับบทความที่มีได้ทำดัชนีลงใน CIJE เนื่องจาก CIJE คัดเลือกบทความในการทำดัชนีในช่วงปีดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า CIJE มีข้อจำกัดในการเป็นคู่มือการค้นคว้าอ้างอิงของนักเทคโนโลยีทางการศึกษา

Klein (1987) ศึกษาเนื้อหาวารสารภาษาเยอรมันเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความเข้าใจวรรณกรรมภาษาอิตาเลียนของคนเยอรมัน โดยเลือกบทความภาษาเยอรมันที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรม และผู้เขียนชาวอิตาเลียน ผลการวิจัยพบว่าภาพลักษณ์ของวรรณกรรมอิตาเลียนที่น่าเสนอต่อผู้อ่านชาวเยอรมันเป็นไปอย่างกว้างขวางและถูกต้องทีเดียว ไม่พบข้อผิดพลาดสำคัญในการนำเสนอเนื้อหา คงพบแต่การตัดทอนข้อความบางส่วนและการเสนอเนื้อหาโดยที่ตีความผิดเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้อ่านชาวเยอรมันในช่วงปี ค.ศ. 1851-1890 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับประเทศอิตาลีและความเคลื่อนไหวทางวรรณกรรมของอิตาลีมากกว่าที่คาดคิดไว้ก่อนทำการวิจัย

2. งานวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรม

พบว่ามิงงานวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมจากวารสาร หนังสือพิมพ์ ตำราเรียน หนังสือเด็ก และเอกสารอื่น ๆ ดังนี้

Elwell (1981) ศึกษาเนื้อหาและรูปแบบการเสนอเรื่องของวารสารภาษาอังกฤษที่มีชื่อเสียง 6 ฉบับ จากจำนวน 60 ฉบับ ในลักษณะที่เป็นเครื่องมือสร้างและสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของชนชั้นกลางสมัยวิกตอเรีย ระหว่างช่วง ค.ศ. 1860-1880 แบ่งรูปแบบการเสนอเรื่องของวารสารเป็นร้อยกรอง ภาพ และเรื่องแต่ง พบว่าวารสารที่ศึกษาให้ข้อมูลที่สมบูรณ์ด้านค่านิยมและลักษณะทางสังคมของชนชั้นกลาง และความสำเร็จทางการตลาดของวารสารในอนาคตขึ้นอยู่กับความสามารถที่ประโยชน์จากความสนใจในเรื่องทั่ว ๆ ไปของชนชั้นกลางในเชิงกว้าง ๆ มากกว่าเฉพาะเรื่อง

Buckman (1986) วิเคราะห์เนื้อหาบทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่เก็บไว้ในหนังสือพิมพ์และวารสารละตินอเมริกา เพื่อทดสอบสมมติฐาน 3 ประการ คือ บทความที่ครอบคลุมเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นมีมากกว่าบทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมอเมริกัน บทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมยุโรปมีมากกว่าบทความเกี่ยวกับวัฒนธรรมอเมริกัน และภาพยนตร์มีส่วนในเรื่องความไม่สมสัดส่วนของข่าววัฒนธรรมของสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า การเสนอเนื้อหาทางวัฒนธรรมในวารสารและหนังสือพิมพ์อยู่ในระดับแนวหน้า มิใช่สาเหตุของการครอบงำวัฒนธรรมละตินอเมริกาตามที่ผู้เสนอทฤษฎีชี้ หากแต่น่าจะมีเหตุมาจากความตระหนักในวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเพิ่มมากขึ้น

Demco (1981) Seale (1982) และ Hernandez (1987) วิเคราะห์ เนื้อหาวัฒนธรรมจากตำราเรียนภาษาต่างประเทศ ผลการวิจัยพบข้อมูลแตกต่างกันดังนี้

Demco (1981) วิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาฝรั่งเศส 3 เล่มที่ใช้สอนระดับ ประถมศึกษา เพื่อศึกษาเนื้อหาและการให้ความรู้ทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการสอนภาษา พบว่า หนังสือทั้ง 3 เล่มเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับนักเรียนซึ่งเป็นชนชั้นกลาง แต่เสนอเนื้อหาวัฒนธรรมที่ แตกต่างกัน ลักษณะการเสนอเนื้อหาซ้ำซากและไม่สามารถเสนอลักษณะของสมาชิกในสังคมซึ่งมี ฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันได้ ให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไม่ถูกต้องนัก และไม่เพียงพอที่จะทำ ให้นักเรียนได้ความรู้อย่างแท้จริง

Seale (1982) ศึกษาเนื้อหาวัฒนธรรมจากหนังสือเรียนภาษาอังกฤษในแผนการ เรียนรู้ภาษาอังกฤษสำหรับผู้ใหญ่ จำนวน 25 เล่ม ผลการวิจัยไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา วัฒนธรรมในขอบเขตของเนื้อหาที่ระบุไว้ในตำราเรียน

Hernandez (1987) ศึกษาเนื้อหาวัฒนธรรมในตำราเรียนภาษาอังกฤษโรงเรียน มัธยมในคออสตาริกา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์กับเป้าหมายและกระบวนการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และการรับรู้วัฒนธรรมต่างชาติ ผลการวิจัยพบว่า ตำราเรียนที่นำมาวิเคราะห์เนื้อหาให้ข้อมูล ทางสังคมและวัฒนธรรมของสหรัฐอเมริกาไม่เพียงพอ

ในด้านการวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมจากหนังสือเด็ก Skelton (1987) ศึกษาเปรียบเทียบการเสนอเนื้อหาวัฒนธรรมตะวันออกในตำราเรียนทางสังคมศาสตร์ระดับประถม และหนังสือเด็ก พบเนื้อหาวัฒนธรรมตะวันออกในตำราเรียนที่นำมาศึกษาและในหนังสือเด็กที่เสนอ โดยผู้จัดทำตำราเรียนทางสังคมศาสตร์เสนอเนื้อหาวัฒนธรรม และพบความสัมพันธ์ระหว่างการ เสนอเนื้อหาวัฒนธรรมระหว่างสิ่งพิมพ์ทั้งสองประเภทด้วย

นอกจากงานวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมจากวารสาร หนังสือพิมพ์ ตำราเรียน และหนังสือเด็กแล้ว Mercier (1985) ยังได้ศึกษาเรื่องความไม่กลมกลืนทางวัฒนธรรม ระหว่างชนผิวขาวกับชนผิวดำ โดยศึกษาพฤติกรรมของชนผิวขาวที่มีต่อชนผิวดำ จากเอกสาร ประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือประวัติศาสตร์ หนังสือเด็ก ดนตรี ฟิลปะ ของเล่นและการละเล่น บัตรอวยพร และวรรณกรรมของชนผิวดำ พบสภาพชีวิตของชนผิวดำในแง่มุมต่าง ๆ เช่น

ด้านภาพลวง เกี่ยวกับคนผิวดำที่เป็นรูปแบบเปลี่ยนแปลงได้ซ้ำ ความรู้สึกเป็นทาส และการถูก
เขายะเยี้ยตากตาก

๖. งานวิจัยเกี่ยวกับการถ่ายทอดวัฒนธรรม

Strumpf (1981) ศึกษาการเรียนการสอนวัฒนธรรมแอฟริกันในรายวิชามนุษยศาสตร์ ไม่พบหลักสูตรการสอนเรื่องดังกล่าว จึงวิจัยเพื่อสร้างวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย และเสนอข้อจำกัดในการสอนวัฒนธรรมแอฟริกัน เพื่อเป็นแนวทางการสร้างรายวิชาและเนื้อหาการสอน พบว่าควรมีเนื้อหาวัฒนธรรมประเภทใหญ่ ๆ คือ เรื่องเกี่ยวกับวงจรของชีวิต เรื่องสังคม การเมือง ศาสนา และเรื่องเกี่ยวกับนันทนาการในการเรียนการสอนวัฒนธรรมแอฟริกันให้มีประสิทธิภาพ

Feldman (1985) ศึกษาเรื่องการเรียนรู้วัฒนธรรมจากตำราเรียนของผู้เรียนที่ใช้ภาษาและวัฒนธรรมต่างกัน โดยทดลองกับกลุ่มประชากร 4 กลุ่ม คือ นักเรียนพูดภาษาสเปนที่เข้าเรียนในโรงเรียนเปอร์โตริโก นักเรียนพูดภาษาอังกฤษและเข้าเรียนในโรงเรียนเปอร์โตริโก นักเรียนที่พูดภาษาสเปนและเข้าเรียนที่โรงเรียนรัฐคอนเนตทิคัท และผู้ที่พูดได้ทั้งภาษาสเปนและอังกฤษ เข้าเรียนที่โรงเรียนในรัฐคอนเนตทิคัท ผลการวิจัยพบว่า ผู้อ่านที่มีภาษา และวัฒนธรรมต่างกัน มีความเข้าใจตำราเรียนได้เหมือนกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยในประเทศไทย และงานวิจัยในต่างประเทศในด้านการวิเคราะห์เนื้อหาวารสาร พบว่า งานวิจัยในประเทศไทย วิเคราะห์เนื้อหาวารสารโดยศึกษาทั้งผู้เขียน เนื้อหาของวารสารและแหล่งอ้างอิง ส่วนงานวิจัยต่างประเทศศึกษาเฉพาะเนื้อหาเท่านั้น สำหรับงานวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมชั้น งานวิจัยต่างประเทศวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมทั้งจากวารสาร หนังสือพิมพ์ ตำราเรียน หนังสือเด็ก และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ แม้กระทั่งของเล่น หรือบัตรอวยพร เป็นการวิเคราะห์เพื่อศึกษาเรื่องราววัฒนธรรมของคนเฉพาะกลุ่ม เฉพาะเชื้อชาติ ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยที่พบเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาวัฒนธรรมจากหนังสือเด็ก ตำราเรียน และสุภาษิต นอกจากนี้ยังพบว่างานวิจัยด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งของไทยและต่างประเทศใช้วิธีการวิจัยแบบทดลอง เช่นเดียวกัน

แต่ศึกษาในเรื่องต่างกัน คือ งานวิจัยในประเทศไทย เป็นการทดลองถ่ายทอดวัฒนธรรม
ท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่น ส่วนงานวิจัยต่างประเทศเป็นการทดลองเรื่องความเข้าใจในตำรา
เรียนของนักเรียนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน และใช้ภาษาพูดที่แตกต่างกัน